

правоохоронними органами та громадськістю може бути досягнуто шляхом підвищення правової свідомості населення та рівня довіри до поліції

1. Давидюк В. Окремі аспекти забезпечення безпеки конфіденційного співробітництва осіб із правоохоронними органами. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2019. № 2 (85). С. 95–104.

2. Кметь О. О. Стан наукових досліджень соціального та правового захисту осіб, які надають допомогу оперативним підрозділам на конфіденційній основі. *Правовий часопис Донбасу*. 2022. № 1 (78). 2022. URL : <https://ljd.dnuvs.in.ua/wp-content/uploads/2022/04/kmet.pdf>.

3. Мертвянська А. О. Проблеми проведення оперативно-розшукової діяльності в реаліях сьогодення. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених, курсантів та студентів : тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф.* (м. Вінниця, 17 трав. 2023 р.). Вінниця : ХНУВС, 2023. С. 351–354.

4. Отрудько В. І. Проблеми соціального і правового захисту громадян, які сприяють оперативно-розшуковій діяльності підрозділів кримінальної поліції без укладання письмової угоди. *Актуальні питання досудового розслідування та тенденції розвитку криміналістичної методики*. Харків, 2018. С. 142–143. URL : https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/21_11_2018/pdf/66.pdf.

УДК 343.98:351.74

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/116-118

Рената ТАРАСОВА

курсант ННІ права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції

Віталій ТЕЛІЙЧУК

професор кафедри оперативно-розшукової діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ КОНФІДЕНЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА СЛІДЧИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

У сучасний період кримінальний світ активно розробляє та реалізує стратегії, спрямовані на безкарне викрадення державних коштів, фінансові махінації, злочинні дії, пов'язані з наркотиками, торгівлею людьми. Організована злочинність посилює свої позиції, а злочини насильницького та корисливо-насильницького характеру стають більш поширеними та численними. Ці дії завдають значної шкоди не лише окремим особам, але й суспільству та державі в цілому [1].

За таких обставин стає критичною потреба в значному підвищенні ефективності боротьби зі злочинністю, у поліпшенні якості роботи правоохоронних органів, спрямованої на запобігання, своєчасне виявлення та припинення злочинів, а також у виявленні та розслідуванні причин і умов, що сприяють вчиненню злочинів, у проведенні профілактичних заходів щодо порушень закону [2].

Все це підкреслює важливість питань щодо ефективності роботи слідчих підрозділів, яким не лише доручено здійснення розслідування кримінальних правопорушень та розшукових заходів, але й надано право проведення конфіденційних досліджень, включаючи використання неконвенційного співробітництва.

Під час проведення досудового розслідування слідчий має можливість виконувати приховані розслідувальні дії, включаючи використання інформації, отриманої шляхом конфіденційного співробітництва з іншими особами, або залучення цих осіб до проведення оперативно-розшукових та конфіденційних розслідувальних заходів у випадках, передбачених відповідним законодавством та нормативними актами. Підтвердженням цього є глава 21 Кримінально-процесуального кодексу України [3].

Нерідко у слідчих працівників виникають труднощі щодо використання конфіденційних співробітників та документального оформлення цієї співпраці.

У цьому контексті особлива увага повинна приділятися використанню досвіду роботи з конфіденційними працівниками оперативних підрозділів Національної поліції України і вивченню відомчої нормативно-правової бази, що регулює питання організації оперативно-розшукової та конфіденційної діяльності оперативних підрозділів.

У даному напрямі слід погодитися з позицією В. Телійчука, що згідно зі ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» за оперативними підрозділами закріплено право встановлювати конфіденційне співробітництво з особами на засадах добровільності. Конфіденційне співробітництво особи з оперативним підрозділом повинно мати виключно добровільний, усвідомлений характер за умови обопільної згоди. Співробітництво на інших засадах, таких як залякування, погроза, обман тощо, буде неправовим. Мотивація співробітництва з оперативним підрозділом може мати різноманітну основу (почуття патріотизму, виконання громадського обов'язку, пошук справедливості, матеріальна зацікавленість). Конфіденційне співробітництво є одним із найефективніших методів оперативно-розшукової діяльності та широко використовується оперативними підрозділами у випадках, коли необхідно вирішити складні завдання з розкриття тяжких та особливо тяжких кримінальних правопорушень, розшуку небезпечних злочинців, припинення діяльності організованих злочинних формувань саме у сфері корисливо-насиленницьких кримінальних правопорушень [4].

На нашу думку, конфіденційна співпраця може бути використана як за ініціативою слідчого, так і за ініціативою осіб, які, зобов'язавшись до збереження конфіденційності, вирішили надати допомогу правоохоронним органам у справі про кримінальне правопорушення чи злочин.

Сучасний стан діяльності слідчих та оперативних підрозділів свідчить про відсутній відомчий нормативний акт, який би регулював конфіденційне співробітництво під час кримінального провадження. Під час конфіденційної співпраці необхідно дотримуватися принципів верховенства права, законності, захисту прав та свобод людини, режиму конфіденційності, добровільності, збереження конспірації та взаємодії з органами і підрозділами інших центральних органів виконавчої влади [5].

Вважаємо, що під час досудового розслідування кримінального провадження слідчий повинен дотримуватися загальних норм конфіденційного співробітництва. Ці норми передбачають заборону на встановлення прихованого співробітництва з військовослужбовцями та службовцями кадрового складу розвідувальних органів України. Крім того, хоча законом заборонено, але передбачаються винятки залучення до виконання завдань оперативно-розшукової діяльності осіб, які мають професійну таємницю (наприклад, адвокатів, нотаріусів, медичних працівників, священнослужителів, журналістів), лише у випадках, коли таке співробітництво не пов'язане з розкриттям конфіденційної інформації професійного характеру та допоможе при розкритті тяжких та особливо тяжких кримінальних правопорушень. Якщо слідчий отримує від особи інформацію, яка, на його думку, має важливе значення та потребує подальшої перевірки, він має обов'язок негайно повідомити про це рапортом своєму безпосередньому керівникові.

Звіт про отриману інформацію має бути занесений до спеціального журналу, який ведеться для обліку оперативної інформації відповідно до встановлених правил збереження державної таємниці. Після обробки інформації, викладеної у звіті, цей документ прикріплюється до матеріалів відповідного розслідування. Якщо інформація, що міститься у звіті, буде включена до матеріалів кримінального провадження, слідчий, дотримуючись вимог чинного законодавства, проводить процедуру розсекречування цих матеріалів і лише після цього додає їх до матеріалів кримінального провадження [6].

Після приймається рішення щодо організації роботи з конфіденційним співробітником, враховуючи отриману інформацію. Працівник слідчого підрозділу, працюючи з конфідентом з метою виконання завдань кримінального процесуального кодексу, має навчати його:

- методам встановлення та підтримання довірливих стосунків та контактів з особами, які можуть бути причетні до вчинення протиправних дій;
- способам виявлення ознак підготовки та вчинення злочинів;
- методам розпізнавання осіб, що належать до злочинного середовища, за зовнішніми ознаками та поведінкою;
- особливостям спілкування з особами, схильними до вчинення правопорушень;

– діям у разі ускладнення ситуації під час виконання завдань, виникнення підозри щодо його негласного співробітництва зі слідчим підрозділом, здійснення перевірки, зокрема провокацій, або пропозицій дворушництва чи участі в злочині, учинення злочинів розробленими особами в присутності негласного працівника;

– правилам поведінки у разі затримання негласного працівника як підозрюваного, отримання пропозиції співробітництва з іншими працівниками оперативних підрозділів;

– методам застосування окремих технічних засобів та прийомам конспірації.

Слідчий повинен усвідомлювати, що заборонено надавати конфіденту завдання щодо провокування його до вчинення протиправних дій, включаючи особисту участь конфідента у цих діях. Процес встановлення довірчих стосунків під час конфіденційного співробітництва передусім залежить від успішного психологічного контакту між слідчим та конфідентом, проте це складна тема дослідження, яка вимагає урахування особливостей роботи слідчих підрозділів. Тому питання конфіденційного співробітництва в роботі слідчого на сьогодні день має велике значення, оскільки за допомогою конфідента слідчий може досягти основних цілей кримінального процесу.

1. Черноус Ю. М. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів: наукові засади та напрями реалізації. *Філософські, методологічні та психологічні проблеми права : матеріали VII Всеукр. наук.-теорет. конф.* (м. Київ, 11 лист. 2017 р.). Київ, 2017. С. 453–456.

2. Гладкова Є. Протидія злочинності. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. URL : <https://visnikkau.webnode.com.ua/news/protidiya-zlochinnosti/>.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

4. Телійчук В. Г. До питання сприяння громадян оперативним підрозділам кримінальної поліції у протидії корисливо-насильницьким злочинам. *Colloquium-journal*. 2023. № 21 (180). URL : <https://cyberleninka.ru/article/n/do-pitannya-spriyannya-gromadyan-operativnim-pidrozdilam-kriminalnoyi-politsiyi-u-protidiyi-korislivo-nasilnitskim-zlochynam>.

5. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.

6. Про державну таємницю : Закон України від 21.01.1994. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12>.

УДК 343.982

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/118-119

Дар'я ТКАЧЕНКО

курсант ННІ права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції України

Сергій ПРОКОПОВ

старший викладач кафедри економічної та інформаційної безпеки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ РОЗВІДКИ ВІДКРИТИХ ІНТЕРНЕТ-ДЖЕРЕЛ В ПРОЦЕСІ ВИКРИТТЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЗАГАЛЬНОКРИМІНАЛЬНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ

Тенденції сучасності вимагають від правоохоронних інституцій, в тому числі й Національної поліції України, модернізації підходів відповідно до вимог останніх інформаційно-технічних прогресій. Злочинність постійно удосконалюється, модифікуючи інструментарій вчинення кримінально-протиправних діянь в площину кіберпростору, нерідко й побутові кримінальні правопорушення знаходять реалізацію свого подальшого кримінально-протиправного умислу у збуті, умовно, викрадених речей, що теж, в свою чергу, є важливим елементом в подальшому відшукуванні майна, яким зловмисники заволодівають шляхом вчинення кримінальних правопорушень проти власності.